

**GÜRCİSTAN CUMHURBAŞKANI SAYIN EDUARD SHEVARDNADZE'YE
"SİYASET BİLİMİ FAHRİ DOKTORA DİPLOMASI"
VERİLMESİ MÜNASEBETİYLE YAPILAN KONUŞMALAR**

**GÜRCİSTAN CUMHURBAŞKANI SAYIN EDUARD SHEVARDNADZE'NİN İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ'NDE YAPTIĞI KONUŞMA
27 Şubat 1999**

Sayın Cumhurbaşkanı,
Sayın Rektör,
Sayın Öğretim Üyeleri,
Bayanlar ve Baylar,

İlk önce İstanbul Üniversitesi Fahri Doktoru ünvanını bana layık gördüğünüz ve bu payeyi taşıma şerefi verdiğiniz için teşekkür etmek isterim. Bu gibi gelenekleri olan ve prestijli bir üniversitenin doktoru olmak sadece benim için değil Gürcü bilimi ve ülkem için büyük şereftir. Diplomaside ve devlet siyasetinde oldukça ciddi deneyimime rağmen açıkça söyleyeyim bugün az da olsa heyecanlıyım. Heyecanımın bir nedeni tabii ki dostlardan bu kadar güzel kelimeleri duymaktır. Bu da ister istemez insanın nabzının artmasına sebep oluyor.

Heyecanımın bir diğer nedeni, bir çok neslin entelektüel birikimi bulunan böylesi bir katedralin duvarları arasında ulviyet duygularına kapılmamdır. Bu ortamda ne kadar aydın olursa olsun her insanın aklından büyük filozofun sözleri geçiyor: "En iyi ihtimalde bile biz çok az şey biliyoruz."

Heyecanımın üçüncü nedeninin adı; İstanbul'dur. İnsanda çok sayıda tarihi olayları çağrıştıran, uygarlıkların, Doğu, Batı ve Kuzey, Güney, Mehriba ve İpek Yollarının kavşağı, kesişme noktası olan böyle şehirler dünyada azdır.

Ulvi duygulara kapılmamın bir başka nedeni bin yılların kesiştiği noktada bulunmamdır ki, bu ortam insanı ister istemez hem geçmişi hem de geleceğin dünyasının nasıl olacağını düşünmeye itiyor.

Yirminci yüzyıla çoğu artık "Özgürlük Asrı" diyor. Bu gerçekten öyledir. Devlet adamları, milletler ve bazen tüm kıtalar için son yüzyılın en güçlü duygusu özgürlüğe kavuşmaktır. İşte bu sebepten dolayı, imparatorluklar bizim yüzyılımızda yıkılmış ve yüzyıllar boyunca eziyet gören ve sömürülen halklara bağımsız ve doğal gelişme imkanı verilmiştir.

Özgürlük düşüncesinin yerleşmesi ters tepki de yarattı. Özgürlüğe amansız savaş açıldı. Bundan dolayı özgürlük asrı aynı zamanda bugüne kadar görülmemiş devlet baskıları ve bireylerin özgürlüğünün kısıtlanması gibi zıt örneklerle sahne oldu. Daha fazlası da söylenebilir: İnsan hayatının en yüce değer olduğunu kabul eden yüzyılda milyonlarca masum insan kamplarda ve "Gulag"larda can vermişlerdir.

Bu beyaz ve siyah moral lekeler liderlerin şahsiyetine de yansımıştır. Vatandaşların özgürlüğünü kısarak kendi egemenliğini muhafaza eden otokratik liderlerin yanısıra, egemenliğini toplumla paylaşan ve ülkenin gelişmesi için şart olan gerekli demokratik kurumları kuran liderler de vardır.

Yirminci yüzyılın liderleri arasında, halkınız tarafından "ATA" ismi verilen Mustafa Kemal Atatürk'ün özel bir yeri var. Üçüncü bin yıla emin adımlarla ilerleyen büyük dostumuz Türkiye ve kendi milletinin gelişmesi için doğru yol bulan bu şahsın uzakları görme kabiliyetine hep hayran kalmışım.

Yine de yüzyılın seksenli yıllarında gelişen olaylar, yani bir bakıma sarsılmaz ve zıt dünya düzenini bozan o inanılmaz değişiklikler olmasaydı, özgürlük savaşlarının başarıya ulaşması mümkün olamazdı.

Bu korkunç ve tehlikeli zıtlaşmanın ortadan kalması hususunda benim de mütevazî emeğim olduğundan dolayı gurur duyduğumu açıkça söyleyebilirim. Soğuk savaş ve totaliter rejimin yıkılması ile birçok millete ve bu arada benim vatanıma, Gürcistan'a özgürlük gelmiştir.

O günden itibaren Gürcistan'ın katettiği yol, binlerce yıllık devlet geleneklere sahip olmasına rağmen yeni bir devletin kuruluşunun ne gibi güçlüklerle bağlı olduğunun açık bir örneğidir. Bu yıllarda Gürcü milletinin başına bir sürü felaket gelmiştir. Deneyimsiz ve salahiysiz yönetim bağımsızlığın ilk yıllarında ülkeyi fiilen uluslararası tecridin eşliğine getirmiştir. Bunu iç savaş ve dışardan telkin ve tahrik edilen etno-politik ihtilaflar takip etti. Silahlı çetelerin serbestçe dolaşması, son derece ağır enerji krizi ve ekonomik çöküntü devleti ve devletçiliği tamamen ortadan silmişti.

Biz herşeye yeniden başladık. Elimizde olan tek varlığımız bağımsız ve demokratik bir Gürcü devletin kurma isteğimiz ve bu konuda olan kesin niyetimizdi. Bu yönde çıkacak olan güçlükleri de açıkça tasavvut

etmiştik. Mevcut kaosun düzeltilmesi için sert tutum ve bazen özgür ve demokratik devlet normlarına uymayan olağanüstü tedbirlerin alınması gerekirdi. Bu arada şunu da belirtirim ki çetelerden bıkmış halk, yöneticilerinden sert adımlar atmasını talep ediyordu. Fakat biz bunu imkansız buluyorduk, çünkü on yıllar boyunca totaliter diktatörlük rejiminde yaşayan topluma ilaç niteliğinde de olsa tekrar totaliter hapları vermek doğru olmazdı. Bununla diktatörlüğün alternatifi olmadığı düşüncesine iyice kapılırlardı. Bizim düşüncelerimiz çok farklıydı. Bizim çalışmamızın sloganı şöyle idi: “Kaostan Demokratik Düzene” Bu da gerçekleşti. Sıkıntı ve ağır problemlere rağmen bugünkü Gürcistan anayasal düzene dayalı, hukukun üstünlüğünü kabul eden özgür insanların devletidir. Demokratik değerlere tamamen sadık olmamız, bu yakınlarda gerçek üye olduğumuz çok prestijli uluslararası kuruluş olan Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından da bize yeşil ışık yakılmasıyla teyit edilmiştir. Ülkemizde radikal ekonomik reformlar gerçekleşmiştir. Tedavüle milli para birimimiz Lari girmiştir. Lari'nin kuru Merkez Bankasının müdahalesi dışında normlar çerçevesinde değişmektedir. Dünya ve özellikle Rusya krizinden sonra yıllık yüzde onbirden yüzde üçlere düşmesine rağmen iç üretim hızı artmaktadır. Bugün artış temposunun yükseltmek için elimizden geleni yapıyoruz. Ülkemizin bağımsızlığının pekiştirilmesi bakımından geçen sene Rusya ile imzaladığımız Gürcistan devleti sınırları ve deniz sınırlarının Gürcü Sınır Birlikleri tarafından korunması ile ilgili anlaşmanın önemi çok büyüktü. Bu bölgeler artık Gürcü birlikleri tarafından korunmaktadır.

Bu mütevazî başarılarla ulaşmamızda dostlarımızın ve tüm uluslararası camianın rolü büyüktü. Soğuk savaşın bitmesi ve kutuplaşmanın sona ermesi dünyada büyük değişikliklere yol açmıştır. Evrensel ve çok taraflı bölgesel kuruluşlar, bloklar arasında olan zıtlasma ve rekabetten kurtularak, daha etkin işbirliği yapmak için imkan elde etmekle uluslararası sorumluluk sahalarmı daha da genişletmişlerdir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Uluslararası Para Fonu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve diğer kuruluşlar tarafından büyük yardımlar yapılmıştır. Dostlar edinmeye yönelik dış politikamız başarılı olmuştur. Hemen hemen tüm ülkelerle mükemmel ikili ilişkiler kurulmuştur. Ülkemizde geçen demokratik değişikliklerin doğurmuş olduğu sancılara işte bu ülkelerin desteği sayesinde dayanabildik. Bağımsız Gürcü devletinin kuruluşunda özel emeği geçen bizim büyük komşumuz Türkiye ile olan ilişkilerimize özel yer ayırmak isterim. Yüzyılları kapsayan komşuluğumuz tarihinde doğal olarak bilimsel tartışmaya açık sayfalarımız da mevcuttur. Bunların varolması, Orta Çağ devletlerinin, dönemin genel siyasi paradigmalardan hareket ettiklerini nazara alırsak yukarıda da söz ettiğimiz gibi, doğal ve kurallara uygundu. Bu gerçeklerden hareket ederek, Gürcü tarih biliminde yerleşmiş olana, kurallara uygundu. Bu gerçeklerden hareket ederek, Gürcü tarih biliminde yerleşmiş olan, Orta Çağın belirli dönemlerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun Gürcistan'ın Avrupa'ya olan eğilimine engel olduğu fikrini hatırlamam yersiz olmaz. Bunu söylememin nedeni bir kere daha tüm dünyada ve bu arada ülkelerimiz arasındaki ilişkilerimizde olan muazzam değişikliklerin var olduğunu herkese hatırlatmak ve dikkatleri çekmektir. Korkunç abluka içinde bulunan ve en sıkıntılı günlerini yaşayan Gürcistan'ın Avrupa'ya olan yolunu, kelimenin tam manasıyla kara ve hava yollarını işte bugünkü demokratik Türkiye Cumhuriyeti açmıştır. Yeni Gürcistan'ı tanıyan ve diplomatik ilişkiler kuran devletler arasında da Türkiye ilklerdendir. Ülkeniz uluslararası kuruluşlarda her zaman Gürcistan'ı destekleyen, kredi açan ve muntazam olarak insani yardım gönderen devletti. Büyük ve aziz dostum Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ilk defa Gürcistan'ı 1992'de ziyaret etmişti. O dönemlerde Başbakan görevinde bulunuyordu. Zor günler geçiren Gürcistan'a teşrifleri karşılık beklemeyen dostluğu ve desteğinin ifadesiydi. Zamanla devletlerimiz ve halklarımız arasındaki ilişkiler daha sıkı, dostane ve abartmadan söyleyebilirim ki daha kardeşçe boyutlar almıştır. Buna her iki devletin yakın dünya görüşleri ve menfaatlerinin uyumu da yardımcı olmuştur. Türkiye'nin inisiyatifi ile 1992'de İstanbul'da Karadeniz Ülkeleri Ekonomik İşbirliği kurulmuştur. Birkaç yıl önce karşı kamplarda bulunan devletler de bu kuruluşun üyeleri olmuşlardır. Geçen sene Yalta zirvesinde “BSEC” olarak anılan kuruluş bir uluslararası bölgesel teşkilat olmuştur. Böyle teşkilatların tam manasıyla çalışması için yıllara ihtiyaç olduğunu bilmekle beraber eminim “BSEC” içinde bütünleşme süreci hızlanır ve üye devletlerin halkları benim olumlu sonuçlarını günlük hayatlarında hissederler. Şunu da belirtmek gerekir ki, Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin itibarı gün geçtikçe artmaktadır. Avrupa ve Yakın Doğu ülkelerinin bu teşkilata olan ve gittikçe artan ilgileri bunun en güzel kanıtıdır. Bu yakınlarda Almanya ve Fransa, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatının gözlemci üyeleri oldular, Gürcistan söz konusu teşkilatın dönem Başkanı olarak kuruluşun daha da gelişmesi için elinden geleni yapacaktır.

Yukarıda söz ettiklerimiz, bir devletin çağdaş dünya düzeni ortamında demokratik bir toplum kurmaya karar vermesi, aktif ve barışçıl dış politika sürdürmesi halinde uluslararası camia tarafından her zaman yardım göreceğini teyit etmektedir. Fakat yeni özgür olmuş devletler nihai bağımsızlığına kavuşabilmek için kendi yerini, yani dünya ülkeleri ile ilişkilerinde kendi fonksiyonunu tespit etmelidir. Son yıllarda bizim çalışmalarımız da bu yönde idi.

Bu açıdan bugünkü durumumuzu şöyle değerlendirebiliriz. Birkaç yıl önce Gürcistan sadece doğulu ülkeler tarafından yardım edilen bir ülkeyken, bugün artık hem kendisine hem de tüm Kafkasya bölgesine olan ilgi epeyce artmıştır. Dünya basınında Kafkasya konusu devamlı yer almaktadır. Kafkasya'dan Orta Asya ve Hazar Denizinin enerji kaynaklarıyla, zengin bölgeleri ile Avrupa piyasalarını bağlayan en güvenli ve kısa yol olarak bahsediliyor. Gürcistan ise bu köprünün önemli parçasıdır.

Kısa zaman önce soyut bir tarzda söz edilen tarihi "İpek Yolu"nun yeniden canlandırılması bugün bir gerçek olmuştur. Abartmadan söyleyebilirim; Avrupa Birliğinin yardımlarıyla gerçekleştirilecek olan ve İpek Yolu boyunca iletişim altyapısının kurulmasını içeren "RACECE" ve "NOGATE" projeleri kendi iş hacmi açısından bölgeselden ziyade dünyaca önem kazanmıştır. Bugün yeni İpek Yolu ile ABD, Japonya, Çin, Ukrayna, Tuna'ya kıyıdaş ülkeler v.s. ilgilenmektedir. ABD Kongresi "İpek Yolu Stratejisi" adı altında yasa tasarısını incelemektedir.

Bölgede ve onun dışında, söz konusu projeye olan ilginin boyutunu anlamak için 1998'in Eylül ayında Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın Aliyev ile benim gayretlerimle Bakü'de on dört ülkenin Cumhurbaşkanlığı ve birçok uluslararası kuruluşun temsilcilerinin iştiraki ile düzenlenen TRACECA zirve toplantısını hatırlamamız yeterlidir. Burada özellikle vurgulamak isterim ki, işbu toplantıya Ermenistan heyeti Başbakan başkanlığında katılmıştır. Müşterek gayretlerimizin boyutlarını en güzel değerlendiren Sayın Süleyman Demirel olmuştur. Bakü'deki zirve toplantısında konuşmasında Sayın Demirel projenin barışçıl geleceği temin etmek açısından çok önemli olduğunu vurgulamış ve projenin "Yeni Yüzyılın Uluslararası İlişkilerinin Düzenleyicisi" olarak nitelendirmişti.

Bakü zirvesini Ekim ayında Ankara'da gerçekleştirilen bölge devletlerinin toplantısı takip etmiş ve Ankara Deklarasyonu imzalanmıştır. Bununla Türkiye, Kazakistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Gürcistan yöneticileri ile belgeyi imzalayan ABD Enerji Bakanı ana petrolün Bakü-Tiflis-Ceyhan güzergahından taşınmasına siyasi destek vermişlerdir.

Yukarıda söz edilen projelerin dünyaca önemli olduğunu vurgulayarak, ilk önce tabii Kafkasya ve Orta Asya bölgesinin, bağımsızlığını yeni kazanmış ülkelerinin gelişmesi için daha önemli olacağını da belirtmek gerekmektedir. Öncelikle onların ekonomilerinin enerji kaynaklarıyla desteklenmesi ve bunun sayesinde siyasi bağımsızlıklarının garantiye alınması öngörülmektedir. İkinci ve çok önemli unsur şudur ki ulaştırma, iletişim ve bunlarla birlikte boru hatları güzergahlarının çok alternatifli olması daha sıkı bölgesel işbirliğine ve Barışçıl Kafkasya Fikrinin gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır. Bu da yakın gelecekte Kafkasya ve Orta Asya bölgelerinde bulunan devletlerin durumunu hem maddi, hem de güvenlik açısından önemli bir biçimde düzelteceği manasına gelmektedir.

Bu projelere dahil olmakla Gürcistan'ın elde edeceği yararlar apaçiktir. Ülke ekonomimizin en hızlı gelişen alanı ulaştırma. Artık Gürcistan toprakları üzerinde yeni inşa edilen boru hattının içinden Azerbaycan erken petrolü akmaktadır. Yakınlarda petrol Supsa Terminaline kadar ulaşacaktır.

Hatırlatıyorum ki Azerbaycan erken petrolü ayrıca Rusya toprakları içinden Bakü-Noworosisk hattından da nakledilmektedir. Kazakistan'ın Cengiz petrolü de büyük çaplı borularla Rusya topraklarından Noworosisk limanına akacaktır. Birkaç gün önce Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Niyazov Türkmenistan gazının Hazar Denizinden ve Kafkasya üzerinden Türkiye'ye ulaşacak boru inşaatının yapacak olan bir konsorsiyumun kurulduğunu beyan etmiştir. Ve nihayet zannediyorum Bakü-Tiflis-Ceyhan ana petrol hattının inşaatı ile ilgili karar da bu yılın içinde alınacaktır. Bu ana damar bizim üç ülkemizi, yani Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye'yi birbirlerine daha sıkı bağlarla bağlayacaktır. Bunun önemi ise nakledilen petrolün değerinden daha fazladır.

Güzelim Boğazın kıyısında olduğumuzdan faydalanarak içinden petrol dolusu süper tankerlerin Boğazlara girmesi hususunda Türk halkının ve yöneticilerinin endişelerini tamamen anlayışla karşıladığımızı da belirtmek isterim. İnanıyorum ki petrol boru hatlarının alternatifli güzergahlarının varolması Ukrayna ve Doğu Avrupa ülkelerinin artan petrol ihtiyaçları, söz konusu problemleri önemli biçimde hafifletecektir.

Geçen yüzyıllarda bile Kafkasya ve Orta Asya bölgesi büyük güçlerin menfaatlerinin çatışma yeri olmuştur. 19. Yüzyılda Rusya ile İngiliz İmparatorlukları arasında "Hindistan'a giden yol" için süren vahşi rekabet "Büyük Oyun" olarak adlandırmışlardır. Biz oyuncu sayısını gözetmeden yeni büyük oyun için hazırız. Fakat oyunun kuralları çağdaş uygarlık normlarına uygun olmalı ve öncelikle bölge devletleri olmak şartıyla oyundan herkesin kazançlı çıkmasını arzu ederiz.

Geleceğin tablosunu çizerken iyimser renklerin fazla olduğunu biliyorum, fakat bugün oluşan şartları ve işin akışını nazara alarak bölgemizin geleceğini böyle görmekte haklı olduğuma inanıyorum. Diğer taraftan olayların istediğimiz şekilde gelişmesini engelleyecek olumsuz etkenlerin mevcudiyeti de bir gerçektir. Bunlar arasında en önemlisi bugüne kadar içinden çıkamadığımız ve ekseriyetle dışardan tahrik edilen Kafkasya'daki ihtilaflardır. Bu ihtilaflar neticesinde sayıları milyonu aşan evsiz kalan göçmen ve mülteciler gene devletlerin fakir bütçesini daha fazla yıpratıyorlar. Bu durum sosyal gerginlik yaratmaktadır. Çoğu zaman zor durumda olan insanlarla çeşitli demagoji grupları ilgilenmeye başlıyor ve siyasi istikrarsızlıklar yaratıp tarihi geriye çevirmek istiyorlar.

Büyük tarihi değişiklikler sürecinin kendi mantığı var. İmparatorlukların çöküşü ve yıkılması intikamcı grupların oluşmasına neden olmaktadır. Totaliter Sovyet rejiminin çöküşünün de tamamen yumuşak geçeceğini ve bu gibi grupları oluşturmayacağını düşünmek bizce bir saflık olurdu. Bu grupların tek amacı yeni kurulan devletlerin bağımsızlığına engel olmak ve onları zayıflatmaktır. Gerekli araçların sayısı ise, ayrılıkçılık virüsü yaymakla başlayıp, terörist gruplar kurmak ve eylemler düzenleme kadar oldukça fazladır.

Gözlerimi kapadığım zaman, son üç yıl içinde iki kere bana karşı uygulanan terör eylemi sonucunda duyduğum korkunç patlama bugün bile kulaklarımı çınlattmaktadır. Özellikle insanı üzen ve çağımıza uymayan olay şudur ki, bu eylemleri gerçekleştiren teröristler dünyada istikrarın pekiştirilmesi gerektiğini sık sık beyan eden ülkelerde barındırılmaktadır.

Fakat insanlık tarihinin gelişmesinin de kendi mantığı ve yönü vardır. İnsanlık tarihi bazen belki engebeli ve dolaylı yollarla, ama yine de hukuka dayalı dünya düzenine doğru ilerlemektedir. Dolayısıyla bugün tarihin gidiş tarzını ve çarkını değiştirmek isteyenlerin geleceği yoktur.

Bu soru yeni yüzyılın eşliğinde kendiliğinden doğuyor. Acaba gelecek kimindir? Bu soruya büyük Atatürk'ün sözleri ile cevap veriyorum. "Ümidin gençliktir".

Çağdaş bilgilerle donatılmış gençler için varolmanın tek unsuru özgürlüktür. Ve kesinlikle bunu kimseye kaptırmazlar. Eminim ve buna olan inancım sonsuzdur ki, gelecek nesiller tarafımızca kendilerine sunduğumuz bu etkin silahla yirmibirinci yüzyılı insanoğlunun hayal ettiği emellerinin ve yüce ideallerinin gerçekleşeceği yüzyıla dönüştürürler.

İginiz için saygılarımla teşekkür ederim.